čkom smislu. Pri tom treba imati na pameti da je pisac knjige Mudrosti zapazio kako je personificirana božanska Mudrost posredovala u oblaku, stijeni (hridi) i drugim zgodama prilikom izlaska (Mudr. 10,17—11,4).

10,5 Iako su svi Izraelci bez razlike bili obasuti čudesima, veći dio od njih nije omilio Bogu. U Obećanu Zemlju ušli su samo Jozua i Kaleb. Veći dio (en pleiosin) pokazao se nedostojnim zbog svoje nevjere i tvrdovratosti. Strahovita je i spasonosna pouka koja nas pozdravlja s nedalekog praga Korizme: *Pakao otvoren kršćanima* (R. Knox).

Tertulijan zgodno veli (Ad martyrium, 3): »I atlete se odvajaju za stroži zapt, da steknu snagu; uzdržavaju se od bluda, od biranijeg jela, od slađeg pića. Prisiljavaju same sebe, muče se, umaraju se. Što se više vježbaju, to imaju veću nadu u uspjeh . . . Krepost se podiže strogim načinom života a mekoputnošću se ruši.«

o. FRANJO CAREV

ZA LITURGIJSKO-PASTORALNU REAKTIVACIJU KORIZME

(Korizmene Mise)

Nema sumnje da je korizma prva na redu kad treba, u naše vrijeme, oživljavati stare liturgijsko-pastoralne uzuse.

Razlozi su i odviše očiti. Korizma je uvijek predstavljala centralnu točku u crkvenoj godini ili, barem, da se posve eksaktno izrazimo, pripravu za centralnu točku: za Pashu Muke i Pashu Uskrsnuća. Ona je jedino, dulje, crkveno vrijeme, liturgijski ciklus u kojemu je svaki dan, oduvijek, bio liturgijski obilježen i specificiran posebnim bogoslužbenim obrascem i molitvom, i u oficiju i u Misi. I što je za pastoralnu praksu najglavnije, ona je uvijek, kroz sva kršćanska stoljeća, ostala izrazito aktivan elemenat i u konkretnom, subjektivnom, osobnom, religioznom doživljavanju vjernika: sva je isprepletena pojačanom molitvom, postom, pokorničkim običajima u kućnom i društvenom životu, korizmenim propovijedima, pobožnim poštivanjem Muke Isusove.

I neovisno od finijih dogmatsko-liturgijskih refleksija, već sa stanovišta elementarnog pastolarnog interesa i koristi po praktički vjerski život, grjehota bi stoga bilo ne posvetiti svu pažnju oživljivanju i produbljivanju korizmene ideje i koriz-

mene prakse. I svećenik koji je, kao i pisac ovih redaka, lajik u liturgijskoj teoriji, osjeća to neposredno: primitivnim pastoralnim instinktom.

A osjeća da je baš na tom području, na području korizmene reaktivacije, liturgijskoj akciji i obnovi i najlakši posao. Korizma nije, za razliku od nekih drugih liturgijskih uzusa, nikada ni bila ozbiljno zanemarena, a još je manje bila zaboravljena u crkveno-religioznoj praksi: vjerničkoj i pastoralnoj praksi. Njezin je kult i u vjerničkim masama sve do danas neprekinut, intenzivan, živ, markantan. Još do jučer bila je ona — i kod nas, i kod svih drugih katoličkih naroda — snažno i duboko usječena i u socijalni i u javni život. Korizma je iz temelja mijenjala njegov vanjski lik. Živjelo se u korizmi izrazito drukčije i izrazito religioznije nego inače kroz godinu. Strogo se postilo, vršila su se masovno djela svijesne samozataje (u piću, pušenju, bračnom životu), napuštala se svaka pompa — i u nošnji ženskoga svijeta — nijesu se priređivale nikakve zabave, igre ni plesovi, nijesu se pjevale svjetske ni ljubavne pjesme, molile su se posebne molitve po kućama, čitala se Muka Isusova i duhovne knjige, išlo se na Križni put, korizmene propovijedi, obrede Velikoga Tjedna, u najvećem broju kao i na blagdansku Misu: da i ne govorimo o korizmenom ispovijedanju i pričešćivanju. Još pred 50, 60 godina sve se je to integralno opsluživalo u najvećem dijelu katoličkoga svijeta: kod nas i drugdje.

Kontinuitet korizme nije uopće bio prekinut. Ako se u pitanju korizme može govoriti o krizi, kriza je to najnovijega datuma. Ona se identificira s jedne strane, i prvotno, sa sustavnom lajicizacijom, raskršćanjenjem javnih običaja, u gradu najprije, a onda, sve više, i na selu, a s druge sa stilom modernoga, industrijaliziranoga života koji sve više, i ljudima dobre volje, otežava pa kojiput i onemogućuje tradicionalne načine iživljivanja korizmene pobožnosti. Mondeni svijet ignorira korizmu i živi i u korizmi bučno, uživački i rastreseno kao i u drugo doba, a svijet koji vjeruje sve više, u tom ambijentu, i sâm zaboravlja na korizmenu ozbiljnost i pokoru. A i što ne zaboravlja, nije više u stanju da je svetkuje i opslužuje na stari način. Težak rad ne da mu više na starinski postiti; modni način odijevanja uklanja u korijenu tradicionalnu korizmenu korotu kod ženskoga svijeta; razbijanje zatvorenih okvira obiteljskog i kućnog života sve više smanjuje priliku za zajedničke pobožnosti; rad preko čitava dana onemogućuje masovne javne pobožnosti u vrijeme na koje su ljudi navikli;

buka modernih komunikacionih sredstava svima nam s jedne strane otežava sabranost, a s druge nudi zabavu i nameće svjetske misli i svjetske probleme, na štetu religioznoj ozbiljnosti i koncentraciji.

Situacija je, eto, takva da korizmu danas, u vjerničkim krugovima, ne treba toliko teoretski i u principu oživljavati, koliko joj treba tražiti novi stil i nove oblike. Akcidentalno nove, to se zna. Više u crkvi i u kući nego u javnom životu; više u nutarnjoj pokori nego u vanjskoj; više u svijesnoj, osobnoj, samoizolaciji i koncentraciji nego u vanjskim simbolima. A javne, opće, korizmene pobožnosti i vjerske manifestacije valja prenijeti na vrijeme, koje će najmanje kolidirati sa radnim dužnostima i građanskim preokupacijama vjernika: prvotno na nedjelje, a radnim danima na rane jutarnje i kasnije večernje sate.

I to je, sigurno, jedan od brojnih problema pastoralne reorganizacije i modernizacije, koji danas stoje pred našom duhovnom pastvom. Valja ga proučavati; valja se prilagođivati prilikama; valja se snalaziti: pribirati i iskorištavati iskustva.

Ali zato bi se nešto drugo moglo, čini nam se, odmah provesti, bez rizika i poteškoća, a s puno koristi. I to baš u duhu specifično liturgijske obnove. Mogla bi se u korizmi obnoviti AKTIVNA PARTICIPACIJA VJERNIKA NA KORIZMENIM MISAMA, na korizmenoj liturgiji.

Očito je, i za nestručnjaka, da su se u staroj Crkvi vjernici u korizmi svaki dan sastajali na zajedničku službu Božju: na misnu žrtvu i čitanja (kolekte). I da su ti sastanci nosili izrazito pokornički karakter. I po liturgijskim i misnim tekstovima! A mnoga su stoljeća prošla što se to u vjerničkoj i pastoralnoj praksi općenito zanemarilo. Na korizmene se Mise nije više masovno dolazilo. Puno se je više dolazilo na neliturgijske, adventne zornice. I u našim krajevima! Korizmena pobožnost u praksi izašla je bila iz crkve u kuću i na ulicu. Tu se je postilo, i trapilo, i čitalo, i razmišljalo, i propovijedalo, ali, uz iznimku Velikoga tjedna, bez ikakva kontakta bilo sa misnom liturgijom, bilo sa liturgijskim tekstovima. Križni je put, slobodni su propovjednički tekstovi bili potisli izvorne običaje i molitve Crkve.

Zar ne bismo danas mogli poći obrnutim putem pa još jednom provesti zamjenu u stilu korizmene pobožnosti? I to, ovaj put, na bolje i na savršenije: vraćajući se k prvim nadahnućima! Same prilike kao da nas na to nagone. Tjeraju nas ponovo prema jutarnjim satima, satima barem današnje Mise;

tjeraju nas natrag u crkvu; tjeraju nas prema crkvenim korizmenim pobožnostima.

Zašto ne bismo — ne čekajući nikakvih službenih uputa; zar su nam za to uopće potrebne — zar nam nijesu dane već u samu misalu — razvili među vjernicima pastoralnu agitaciju da kroz korizmenu, barem oni pobožniji i revniji, svaki dan dolaze k Misi? A mi da im onda, ako možda već ne možemo upriličiti recitiranu Misu, a ono barem s oltara, iza evanđelja, polako i razgovijetno pročitamo ne samo poslanicu i evanđelje dnevne korizmene Mise, nego i sve pokretne (promjenljive) njezine dijelove: tekstove i molitve!

I ništa više! Ne moramo držati vjernicima ni nagovora ni propovijedi. Nemaju za njih vremena. I bez toga ih imaju dosta. Svoju, ljudsku, propovijed ostavimo za Križni put i za nedjelju! Bolje je da čuju Isusovu propovijed. Da čuju jedno njegovo evanđelje koje inače nikada ne čuju. Čuju samo onih, uvijek istih 50, 60 evanđelje od nedjelja i velikih svetkovina. Bolje je da čuju proročku propovijed: pokorničku propovijed, punu duha, dubine i poezije. Da čuju poslanicu koje inače nikada ne čuju. Bolje je da čuju korizmenu propovijed ili, pravije, korizmenu, pokorničku molitvu Crkve upravljenu Bogu ispred njih i za njih.

Bilo bi to, bez sumnje, našim vjernicima krasno, svagdanje, korizmeno nadahnuće; najljepša pobuda i na vjeru, i na molitvu, i na kajanje, i na pokoru. A nas bi svećenike stajalo samo nekoliko minuta čitanja.

Ne bi nam onda trebalo puno specijalnog korizmenog ispovijedanja. Trebalo bi samo, da iza Mise (ili i prije Mise) sjednemo svaki dan u ispovjedaonicu. Pod dojmom divnih korizmenih tekstova mnogi bi vjernik kleknuo da se ispovjedi. Mnogi bi se, pod Misom (ili iza Mise), i pričestio. Drugi bi opet izmolio Put križa ili krunicu. Ili bi malo adorirao. Treći bi odlučio da će učiniti onaj dan kakvo dobro djelo: postiti, dati milostinju, savladati neku svoju neurednu naklonost.

Bili bi to pravi korizmeni časovi milosti: »Ecce nunc dies salutis« (2 Kor 6, 2). Bile bi to obnovljene starokršćanske »stationes«: pokornički, korizmeni sastanci vjerničke općine pred Križem i Propetim; u Misi.

Mnogo sam puta na to pomislio miseći kroz korizmu i uživajući u divnim tekstovima s kojima se čovjek toliko puta susretne u tim korizmenim Misama. Iznosim impresiju i ideju pred braću. Pastoralna je. Liturgična je. Praktična je. Laka je!

Dr Čedomil ČEKADA